

Ochrana záujmov právnickej osoby a manažment jej rizík prostredníctvom „whistleblowingu“³

Anotácia: Príspevok sa zaoberá úlohou compliance programov v štruktúre právnickej osoby a jeho vplyvom na ochranu ekonomických záujmov právnickej osoby, súčasne poskytuje možný návod, ako sa vyvinúť z trestnej zodpovednosti poukázaním na efektívny vlastný program oznamovania a odhaľovania protispoločenskej činnosti jednak z pohľadu whistleblowing legislatívy, ako aj legislatívy súvisiacej s ochranou osobných údajov. Príspevok sa zameriava najmä na analýzu mimotrestných noriem, ktoré však majú významný presah a zásah do trestného stíhania.

Kľúčové slová: compliance, integrita, ochrana záujmov, ekonomika.

Všeobecné ustanovenia

16. 10. 2014 Národná rada SR schválila zákon č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*d'alej len „zákon o nahlasovaní protispoločenskej činnosti“*). Ide o normu, ktorá prináša nové povinnosti pre súd, prokurátora ako orgán činný v trestnom konaní alebo správny orgán voči oznamovateľom – zamestnancom trestnej alebo inej protispoločenskej činnosti, ak by boli v súvislosti s oznámením takýchto podaní postihovaní.⁴

Účelom zákona je tvorba právnych a inštitucionálnych podmienok na ochranu fyzickej osoby, ktorá prispela k odhaleniu protispoločenskej činnosti. Okrem toho návrh zákona upravuje povinnosti zamestnávateľov pri prijímaní podaní o protispoločenskej činnosti a ochranu zamestnancov, ak by boli v súvislosti s oznámením takýchto podaní postihovaní. Pojem protispoločenská činnosť v súvislosti s predmetom návrhu zákona sa odvíja od úpravy zákona o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti.⁵

Zo záujmu spoločnosti na predchádzaní a odhaľovaní protiprávnej, resp. protispoločenskej činnosti, vyplýva potreba prijímania rôznych ochranných opatrení pre osoby, ktoré majú informácie o takejto činnosti a chcú ich oznámiť príslušným orgánom so zámerom odhaliť jej páchatel'ov (whistleblowing). Z takéhoto spoločensky prospešného konania však môžu vyplývať pre ich aktérov rôzne hrozby od osôb, ktoré budú na základe ich informácií vyšetrované a sankcionované. Náš právny poriadok pozná niekoľko ochranných opatrení, ak je ohrozený život alebo zdravie – inštitúty utajeného svedka, ohrozeného svedka, chráneného svedka v Trestnom poriadku a z toho vyplývajúci zákon č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.⁶ Napriek tomu, že medzinárodné dokumenty smerujú primárne k ochrane oznamovateľov korupčného správania, po posúdení potreby novej právnej úpravy sa navrhuje rozšíriť možnosti poskytovania ochrany nielen na oznámenie korupčného správania, ale aj na oznámenie inej protispoločenskej činnosti. Ochrana sa bude vzťahovať na zamestnanca,

¹ Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Autorka je spoluriešiteľom grantu APVV č. APVV-15-0740.

² Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Autor je spoluriešiteľom grantu APVV č. APVV-15-0740.

³ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-15-0740.

⁴ Dôvodová správa k § 1 návrhu zákona o oznamovaní protispoločenskej činnosti. K dispozícii na: http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=1111_10, 10. 11. 2014.

⁵ Dôvodová správa k §1 návrhu zákona o oznamovaní protispoločenskej činnosti. K dispozícii na: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=1111>, 10. 11. 2014.

⁶ Dôvodová správa- všeobecná časť k návrhu zákona o oznamovaní protispoločenskej činnosti. K dispozícii na: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=1111>, 10. 11. 2014.

ktorý v dobrej viere uviedol skutočnosti, ktoré môžu významnou mierou prispieť alebo ktoré prispeli k objasneniu protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu, alebo usvedčeniu jej páchatel'a a o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie. Samotná ochrana zamestnanca bude spočívať v niekoľkých rovinách v závislosti od toho, či takéto oznámenie urobil smerom navonok vo forme trestného oznámenia alebo podnetu na začatie konania o správnom delikte, alebo či takéto oznámenie urobil smerom dovnútra zamestnávateľ'a v rámci navrhovaného vnútorného systému.⁷

Závažnou protispoločenskou činnosťou sa v zmysle § 2 ods. 1 písm. c) zákona o oznamovaní protispoločenskej činnosti rozumie:

- a) niektorý z trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločností podľa § 261 až 263 Trestného zákona, trestným činom machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona, niektorým z trestných činov verejných činiteľ'ov podľa ôsmej hlavy druhého dielu osobitnej časti Trestného zákona alebo niektorým z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti Trestného zákona,
- b) trestný čin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, alebo
- c) správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 50 000 eur.

Z uvedeného vyplýva, že pojem závažná protispoločenská činnosť sa definuje jednak vymedzením trestných činov a jednak sa definuje vo vzťahu k následku, ktorý môže vzniknúť v súvislosti s protiprávnym konaním. Závažnou protispoločenskou činnosťou teda *bude vždy niektorý* z trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločností, trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, niektorý z trestných činov verejných činiteľ'ov a niektorý z trestných činov korupcie.

V zmysle § 11 ods. 1 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 50 zamestnancov, a zamestnávateľ, ktorý je orgánom verejnej moci, je povinný určiť osobitnú organizačnú zložku alebo osobu (ďalej len "zodpovedná osoba"); na základe zmluvy so zamestnávateľ'om môže byť zodpovednou osobou aj osoba, ktorá nie je zamestnancom. Zodpovedná osoba, ktorú určil orgán verejnej moci, plní tieto úlohy aj vo vzťahu k rozpočtovej organizácii alebo príspevkovej organizácii, ktoré sú v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, vo vzťahu k štátnemu podniku, ktorého je zakladateľ'om, a vo vzťahu k akciovej spoločnosti so 100 % majetkovou účasťou štátu, ku ktorej vykonáva akcionárske práva, ak tieto právnické osoby zamestnávajú menej ako 50 zamestnancov; orgán verejnej moci môže určiť, že bude plniť úlohy aj vtedy, ak táto právnická osoba zamestnáva najmenej 50 zamestnancov. V zmysle § 11 ods. 2 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti zodpovedná osoba musí byť v priamej podriadenosti štatutárneho orgánu zamestnávateľ'a, a ak nie je zamestnancom, je viazaná len pokynmi štatutárneho orgánu zamestnávateľ'a.

V zmysle § 11 ods. 4 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti zamestnávateľ je povinný prijať a preveriť každý podnet do 90 dní od jeho prijatia; túto lehotu možno predĺžiť o ďalších 30 dní s tým, že pri neanonymných podnetoch sa predĺženie oznámi osobe, ktorá podala podnet, s uvedením dôvodov predĺženia.

V zmysle § 11 ods. 5 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti označenie zodpovednej osoby a spôsoby podávania podnetov musia byť zverejnené a pre všetkých zamestnancov prístupné obvyklým a bežne dostupným spôsobom s tým, že aspoň jeden spôsob podávania podnetov musí byť prístupný 24 hodín denne. V zmysle

---

⁷ Dôvodová správa – všeobecná časť k návrhu zákona o oznamovaní protispoločenskej činnosti. K dispozícii na: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=1111>, 10. 11. 2014.

§ 11 ods. 6 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti je zamestnávateľ povinný pri preverovaní neanonymných podnetov zachovávať mlčanlivosť o totožnosti osoby, ktorá podala podnet a následne v zmysle § 11 ods. 7 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti zamestnávateľ povinne oznámi osobe, ktorá podala podnet, výsledok jeho preverenia do desiatich dní od preverenia podnetu. Súčasne so zavedením vnútorného systému vybavovania podnetov je zamestnávateľ povinný v zmysle § 11 ods. 8 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti vydať vnútorný predpis, v ktorom určí podrobnosti o:

- a) podávaní podnetov,
- b) preverovaní podnetov a oprávneniach zodpovednej osoby pri preverovaní podnetov,
- c) zachovaní mlčanlivosti o totožnosti osoby, ktorá podala podnet,
- d) evidovaní podnetov podľa § 12 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti,
- e) oboznamovaní osoby, ktorá podala podnet, s výsledkom jeho preverenia,
- f) spracúvaní osobných údajov uvedených v podnete.

Vnútorný systém vybavovania podnetov

V zmysle uvedených ustanovení by mal vnútorný predpis v úvodných všeobecných ustanoveniach riešiť najmä to, že zamestnávateľ je povinný v zmysle § 12 zákona o nahlasovaní protispoločenskej činnosti počas troch rokov odo dňa doručenia podnetu viesť evidenciu podnetov v rozsahu:

- a) dátum doručenia podnetu,
- b) meno, priezvisko a adresa pobytu osoby, ktorá podala podnet; ak ide o anonymný podnet, uvedie sa iba poznámka, že ide o anonymný podnet,
- c) predmet podnetu,
- d) výsledok preverenia podnetu,
- e) dátum skončenia preverenia podnetu.

Všetci riadiaci a ostatní zamestnanci sú povinní poznať a zachovávať mlčanlivosť o vybavovaní podnetov, s ktorým prichádzajú do styku pri výkone funkcie, a to aj po skončení pracovného pomeru. Dbať, aby nedošlo **k realizácii hrozby prezradenia** alebo zneužitia chránených informácií prostredníctvom technických prostriedkov (telefón, fax, elektronická pošta a pod.).

Ak bolo preukázané, že obžalovaná právnická osoba minimalne raz ročne organizovala školenia okrem iného zamerané na výkup odcudzených vecí a v priebehu trestného stíhania bolo zistené iba pochybenie jedného jej vykupujúceho, a to už právoplatne odsúdeného J. F., t. j. nie viac výkupcov, pričom zároveň mnoho zamestnancov obžalovanej právnickej osoby poukazovalo na to, že boli preškolení v tom smere, aby veci vykúpené práve J. F. nevykúpovali a sami by tak neurobili (v ich prípade tak možno považovať obsah školení organizovaných obžalovanou právnickou osobou za postačujúci), dospel odvolací súd k záveru, že nemožno bez dôvodných pochybností vyvodit', že by orgány obžalovanej právnickej osoby nevykonali také opatrenia, ktoré mali vykonať podľa iného právneho predpisu alebo ktoré možno od nich spravodlivo požadovať, najmä že by nevykonali povinnú alebo potrebnú kontrolu nad činnosťou zamestnancov alebo iných osôb, voči ktorým sú nadriadení, alebo neurobili potrebné opatrenia na zamedzenie alebo odvrátenie následkov spáchaného trestného činu. Konanie už právoplatne odsúdeného J. F. bolo namieste hodnotiť ako trestnoprávny exces jednotlivca, ktorý nie je možné vylúčiť ani pri splnení povinností právnickej osoby predvídaných v § 8 ods. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovednosti právnických osôb a řízení proti nim v znení neskorších predpisov (ďalej len „*TOPO*“)

(§ 4 ods. 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov; ďalej len „ZoTZPO“ – pozn. autorov).⁸

Právnická osoba bola uznaná vinnou za konanie bližšie nestotožneného zamestnanca, ktorý v nočných hodinách uložil obsah veľkoobjemového kontajnera s odpadom – vrátane nebezpečného odpadu – umiestneného na vozidle obžalovanej spoločnosti na spevnenú asfaltovú plochu na okraji ornej pôdy, čím došlo k porušeniu príslušných ustanovení zákona. Z porušených nádob sčasti vytekli ropné látky a zamorili okolie. Obchodná spoločnosť bola vedená značne chaoticky, ale išlo o riadený chaos. Väčšina zamestnancov pracovala tzv. načierno. Kľúče k vozidlu boli úplne nezabezpečené, prístup k nim mohol mať takmer ktokoľvek. Nebola vedená riadna kniha jász, ktorá by poskytovala chronologický prehľad o uskutočnených jazdách v rámci firmy. Konateľ spoločnosti nebol schopný vysvetliť, kto a kde bol v rozhodujúci deň spáchania skutku. Pri hodnotení svedeckých výpovedí dospel súd k záveru, že výpovede vypočutých svedkov sú sčasti účelové, lebo všetci predvolaní svedkovia minimálne, hoci v rozdielnom rozsahu, porušili svoje povinnosti a v prípade úplnej výpovede by sa vystavili priamo nebezpečenstvu trestného stíhania či aspoň pracovnoprávneho postihu. Súd vzal za dokázané, že zodpovednosť právnickej osoby je pre stíhaný skutok daná. Nepodarilo sa síce jednoznačne preukázať, či páchatelom stíhaného prečinu bol vodič vypočutý v pozícii svedka J. P. alebo bývalý konateľ a súčasne vodič spoločnosti A. H., ktorí v inkriminovanom čase vozidlo používali, je však úplne jednoznačne preukázané, že tak konali ako zamestnanci spoločnosti, ktorá, pokiaľ na to nedala priamo pokyn prostredníctvom zodpovedných osôb, minimálne prostredníctvom zodpovedných osôb nevykonala také opatrenia, ako zahŕňa § 8 ods. 2 písm. b) TOPO (§ 4 ods. 3 ZoTZPO – pozn. autorov), t. j. povinnú alebo potrebnú kontrolu nad činnosťou zamestnancov alebo iných osôb a opatrenia na zamedzenie alebo odvrátenie následkov spáchaného trestného činu. Niet totiž pochýb o tom, že štatutárne orgány boli povinné zabezpečiť svoje vozidlá tak, aby mimo pracovného času nemali tretie osoby bez dovolenia štatutárnych orgánov či iných poverených osôb možnosť neoprávnené predmetné nákladné vozidlo používať, súčasne bola spoločnosť povinná viesť takú evidenciu jász, ktorá by umožnila vozidlá prehľadne prevádzkovať v súlade so zákonom.⁹

Právnická osoba prostredníctvom svojich zamestnancov používala bez dovolenia oprávneného v rozpore s § 12 ods. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon v znení neskorších predpisov (§ 19 ods. 2 zákona č. 185/2015 Z. z. autorský zákon v znení neskorších predpisov – pozn. autorov), na štyroch kusoch firemnej výpočtovej techniky, umiestnených v sídle spoločnosti a využívaných pre obchodnú činnosť spoločnosti, nelegálne inštalovaný softvér – produkty Microsoft Inc. V rámci sťažnosti proti uzneseniu o začatí trestného stíhania obhajoba namietla, že konanie nezistenej osoby jej nemôže byť pripísané z dôvodu, že išlo o exces zamestnanca. Štátny zástupca sťažnosť proti uzneseniu o začatí trestného stíhania zamietol ako neopodstatnenú. S predmetnou námietkou obhajoby sa nestotožnil a konštatoval, že u stíhanej právnickej osoby neboli zistené žiadne opatrenia, ktoré sú v obchodnej spoločnosti bežné a ktoré možno spravodlivo požadovať na zamedzenie inštalácie nelegálneho, ale aj iného škodlivého softvéru do ich počítačov. Bolo by iste aj v záujme samotnej spoločnosti, aby mala presne definované prístupové oprávnenia jednotlivých osôb a bol stanovený administrátor siete, ktorý by kontroloval, či je používaný softvér v poriadku tak z hľadiska licencií, ako aj samotnej počítačovej bezpečnosti

---

⁸ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 13.

⁹ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 13.

spoločnosti a pod. Za tejto situácie nie je možné v zmysle § 8 ods. 2 písm. b) TOPO (§ 4 ods. 3 ZoTZPO – pozn. autorov) sa odvolávať na exces zamestnanca.¹⁰

Takto opísaná skutková veta musí mať oporu jednak v právnej vete konkrétnej skutkovej podstaty trestného činu v zmysle osobitnej časti TZ, ale aj v právnej vete, ktorá podmieňuje pričítateľnosť trestného činu právnickej osobe podľa § 4 ods. 1 písm. a) až c) ZoTZPO alebo § 4 ods. 2 ZoTZPO.

Orgány činné v trestnom konaní musia skúmať nielen prijatie uvedených opatrení zo strany právnickej osoby, ale aj to, či a ako sú tieto opatrenia kontrolované a ich dodržiavanie presadzované. V prvom rade je úlohou orgánov činných v trestnom konaní udržať dokazovanie a hodnotenie vykonaných dôkazov v tej rovine, aby bol orgánmi činnými v trestnom konaní zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu, ktorý je nevyhnutný na uznanie viny právnickej osoby, práve s prihliadnutím na požiadavky opatrení predvídaných v § 8 ods. 2 písm. b) TOPO (§ 4 ods. 3 ZoTZPO – pozn. autorov). Je potrebné sa zaoberať napr. aj tým, či osoba, ktorej konanie je právnickej osobe pripisované, bola v postavení, v ktorom priamo určovala obsah uvedených aktivít a činnosti, a že bola v postavení, v ktorom sa jej zodpovedali kontrolné orgány spoločnosti. Ak táto osoba bude stáť nad týmito opatreniami, kontrolnými mechanizmami, zrejme len ťažko ju môžu obmedzovať v jej protiprávnom konaní. Orgány činné v trestnom konaní by mali opatrenia vyvíňujúce právnickú osobu podľa § 8 ods. 5 TOPO (§ 4 ods. 3 ZoTZPO), posudzovať prostredníctvom kritéria vhodnosti, teda či je príslušné opatrenie vôbec spôsobilé dosiahnuť zamýšľaný cieľ. Požiadavku vynaloženia všetkého úsilia bude možné posudzovať najmä prostredníctvom:¹¹

- a) preventívnej úrovne; opatrenia organizácie musia byť orientované na vylúčenie, obmedzenie a neutralizáciu faktorov vedúcich k spáchaniu trestného činu, ktorý by mal byť právnickej osobe pričítaný,¹²
- b) detekčná úroveň; opatrenia organizácie orientované na zavedenie a presadzovanie aktivít a činností vedúcich k odhaleniu protiprávneho činu, ktorý by mal byť právnickej osobe pričítaný,¹³
- c) represívna (reakčná) úroveň; opatrenia organizácie orientované na zavedenie a presadzovanie činnosti a aktivít vedúcich k postihu protiprávneho činu, ktorý by mal byť právnickej osobe pričítaný. Uvedené úrovne na seba nadväzujú a vzájomne sa dopĺňajú.¹⁴

Orgány činné v trestnom konaní by mali opatrenia, s dôsledkami liberačnými dôsledkami pre právnickú osobu podľa § 8 ods. 5 TOPO (§ 4 ods. 3 ZoTZPO – pozn. autorov), posudzovať rovnako prostredníctvom kritéria primeranosti. Teda nakoľko potreba

---

¹⁰ V ďalšej fáze trestného konania bola vec štátnym zástupcom postúpená na prerokovanie správneho deliktu, ak pre nízku spoločenskú škodlivosť postačovalo uplatnenie zodpovednosti podľa zákona č. 121/2000 Zb., ktorý v § 105b ods. 1 písm. a) postihuje neoprávnené použitie diela. Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 13.

¹¹ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 19.

¹² Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 19.

¹³ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 19.

¹⁴ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 19.

existencie príslušného opatrenia zodpovedá situácii u danej právnickej osoby. V rámci týchto kritérií sa ponúka zaoberať sa najmä formou, štruktúrou a veľkosťou právnickej osoby, predmetom, zameraním a dĺžkou jej činnosti, počtom, zložením, riadením, štatútom zamestnancov a ďalších zodpovedných pracovníkov právnickej osoby, ich znalosťami a zručnosťami, s dôrazom na skoršiu trestnú činnosť, súčinnosť s orgánmi činnými v trestnom konaní a pod.¹⁵

Vynaloženie všetkého úsilia zo strany právnickej osoby je tu nutné posudzovať objektívne, avšak s prihliadnutím na subjektívne špecifiká konkrétnej právnickej osoby, vychádzajúc pritom z doterajšej doktríny a judikatúry na úseku správneho trestania vo vzťahu k uplatňovaniu liberalizácie právnickej osoby za správne delikty.¹⁶ Liberačný dôvod dopadá na skutočnosti objektívneho charakteru, nie na skutočnosti subjektívne, a preto ním nemôžu byť napr. ekonomické problémy, finančná situácia, druhotná platobná neschopnosť, dovolenka zodpovedného zamestnanca, ťažkosti so zháňaním kvalifikovaných pracovníkov, problémy s dodávkou tovaru, správanie obchodných partnerov a pod.¹⁷ Liberačný dôvod nemôže spočívať v prekážke dodržania právneho záväzku, ktorú je osoba povinná prekonať alebo odstrániť, napr. v chýbaní úradného povolenia, súhlasu a pod. Zahŕňa opatrenia, ktoré bola objektívne spôsobilá vykonať, najmä zabezpečenie dostatočnej a pravidelnej kontroly zo strany zamestnávateľa voči svojim zamestnancom, rôzne preventívne opatrenia, ochranu majetku, úrovne riadenia a pod.¹⁸ Liberačným dôvodom za správny delikt treba rozumieť skutočnosť a výnimočnú okolnosť, ktorá nastala objektívne a nezávisle, a nemožno rozumne predpokladať, že by právnická osoba túto skutočnosť alebo jej následky odvrátila alebo prekonala.¹⁹ Na zbavenie zodpovednosti právnickej osoby za správny delikt nepostačuje len všeobecný odkaz na údajnú vyššiu moc či nešpecifikované konanie tretej osoby.

Dysfunkcie vo fungovaní orgánov verejnej moci môže vzhľadom na individuálne okolnosti prípadu predstavovať oslobodzujúci, resp. liberačný dôvod v oblasti administratívnej zodpovednosti, ak sa takéto zlyhanie fungovania orgánu verejnej moci podstatnou mierou podieľalo na vzniku porušovania práv jednotlivca alebo protiprávneho stavu.²⁰

Ak pre právnickú osobu nebolo pri vynaložení všetkého úsilia možné, aby svoju povinnosť splnila, nie je voči nej možné vyvodzovať zodpovednosť za správny delikt. Právnická osoba je trestne zodpovedná, ak orgány právnickej osoby alebo osoby uvedené v odseku 1 písm. a) až c) (§ 4 ods. 3 ZoTZPO – pozn. autorov) citovaného ustanovenia neimplementovali také opatrenia, ktoré mali vykonať podľa iného alebo osobitného predpisu alebo ktoré od nich možno spravodlivo požadovať, najmä nevykonávali povinnú alebo potrebnú kontrolu nad činnosťou zamestnancov alebo iných osôb, ktorým sú nadriadení, alebo neurobili potrebné opatrenia na zamedzenie alebo odvrátenie následkov spáchaného trestného činu, aby sa právnická osoba vyhla trestnej zodpovednosti a zostalo by iba pri excese podriadenej osoby – zamestnanca alebo osoby v rovnakom postavení, s trestnou zodpovednosťou len fyzickej osoby, ktorá trestný čin spáchala, alebo úplne bez trestnej

---

¹⁵ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 20.

¹⁶ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 20.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2013 sp. zn. 6 As 4/2013.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 4. 2013 sp. zn. 1 As 188/2012.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 4. 2013 sp. zn. 1 As 188/2012.

²⁰ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 8.

zodpovednosti v prípade nezistenej osoby, sú na právnickú osobu kladené požiadavky, aby prijala určité opatrenia. Spadajú sem povinnosti správneho riadenia a kontroly vrátane povinností na predchádzanie páchania trestnej činnosti v rámci právnickej osoby. Vnútna kontrolná činnosť sa považuje za takú činnosť, ktorá môže úplne alebo sčasti exkulovať alebo liberovať právnickú osobu z trestnej zodpovednosti za trestný čin. Táto povinnosť nie je obmedzená výlučne na opatrenia, na ktoré sú právnické osoby, resp. jej orgány, oprávnené zo zákona, ale vzťahuje sa aj na ďalšie opatrenia, ktorých vykonanie od nich možno spravodlivo požadovať.²¹

Zákon nedefinuje minimálny štandard, ktorého dodržiavaním by sa predpokladalo, že právnická osoba vynaložila všetko úsilie, ktoré od nej bolo možné spravodlivo požadovať, aby spáchaniu protiprávneho činu vymenovanými osobami zabránila. Firemná kultúra predstavuje významný aspekt posudzovania požiadavky vynaloženia všetkého úsilia právnickej osoby, pričom môže nachádzať svoj výraz práve vo vymenovaných špecifických predpisoch, ako sú vnútorné predpisy, etický kódex, compliance program atď.

Orgány činné v trestnom konaní sa týmto zaoberajú v rozsahu prerokovanej trestnej veci. Úlohou orgánov činných v trestnom konaní nie je vykonávať audit firemnej kultúry. Rovnako tak to neznamená, že by každá právnická osoba musela vykazovať všetky vymenované špecifické predpisy. O prijatých opatreniach v zmysle § 4 ods. 3 ZoTZPO treba uvažovať jednotlivo i vo vzájomnej súvislosti na pozadí okolností prípadu, pre ktorý má byť právnická osoba stíhaná.²²

Pri posudzovaní otázky, či páchatel' naplnil znaky príslušného trestného činu (typicky majetkovej povahy), je nutné vziať do úvahy aj prípadnú existenciu súkromnoprávneho vzťahu, v ktorom ako účastníci vystupovali páchatel' a poškodený a ktorý má význam pre konkrétne trestnú vec. Pokiaľ ide o súkromnoprávny vzťah, je potrebné totiž trvať na tom, aby na ochranu svojich majetkových záujmov dbali predovšetkým samotní účastníci takéhoto vzťahu. Od týchto účastníkov je potrebné vyžadovať, aby postupovali obozretne a aby dodržali aspoň elementárne zásady opatrnosti, obzvlášť ak sú na to ľahko dosiahnuteľné prostriedky. Za situácie, keď poškodený sám svojou zjavnou neopatrnosťou, ktorej sa mohol ľahko vyvarovať, pristúpil k neistej finančnej dispozícii a vynaložil finančné prostriedky, potom sa s dôsledkami takejto neistoty musí vyrovnáť takisto sám, a to s použitím prostriedkov súkromného práva. Z hľadiska princípov, na ktorých je založený demokratický štát, je neprijateľné, aby trestným postihom jedného účastníka súkromnoprávneho vzťahu bola nahradzovaná nevyhnutná miera opatrnosti druhého účastníka pri ochrane vlastných práv a majetkových záujmov. Trestným postihom nie je možné nahrádzať inštitút iných právnych odvetví, ktoré sú určené na ochranu majetkových práv a záujmov.²³

Povinnosť konať so starostlivosťou a s potrebnými znalosťami znamená konať zo strany konajúceho subjektu v určitej záležitosti s určitou dávkou informácií a vedomostí o danej situácii, pričom uvedené konanie je v obhájiteľnom záujme právnickej osoby. Pojem starostlivosti riadneho hospodára možno chápať tak, že riadny hospodár vykonáva právne úkony týkajúce sa obchodnej spoločnosti zodpovedne a svedomito a rovnakým spôsobom sa takisto stará o jej majetok, ako keby išlo o jeho vlastný majetok. Starostlivosť riadneho hospodára nepredpokladá, aby bol člen (štatutárneho orgánu) vybavený všetkými odbornými znalosťami, ktoré súvisia s uvedenou funkciou, ale na jeho zodpovednosť postačia základné

---

²¹ Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 8.

²² Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 21.

²³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ev 11 TDO 1121/2012, zo 14. 3. 2013.

znalosti umožňujúce rozoznať hroziacu škodu a zabrániť jej spôsobenie na spravovanom majetku, pričom starostlivosť riadneho hospodára zahŕňa podľa dovolacieho súdu aj povinnosť člena štatutárneho orgánu rozpoznať, že je potrebná odborná pomoc špeciálne kvalifikovaného subjektu, a zabezpečiť takúto pomoc.²⁴

Požiadavka osobnej ochrany zákazníka na ceste domov prekračuje mieru, v akej možno prevádzkovateľa činností, keď zákazník opúšťa prevádzkareň s vyššou sumou, zaťažiť preventívnou povinnosťou. Je to predovšetkým každý zákazník, kto je povinný postarať sa o svoju bezpečnosť, ak opúšťa kasíno s vyššou peňažnou sumou. Prevádzkovateľ kasína nemôže do budúcnosti prejedukovať každý potenciálne hroziaci exces zo strany svojich zamestnancov, najmä ak vykazuje takéto konanie znaky úmyselného trestného činu.²⁵

Protiprávne spáchaný čin je v záujme právnickej osoby v zmysle § 8 ods. 1 TOPO (§ 4 ods. 1 ZoTZPO – pozn. autorov), ak má z neho právnická osoba buď majetkový prospech, alebo akýkoľvek imateriálny prospech, či ak získa akúkoľvek inú výhodu. Uvedený znak treba vykladať tak, že prospech alebo výhoda právnickej osoby vyplývajúce pre ňu zo spáchaného trestného činu prostredníctvom benefitov dosiahnutých týmto trestným činom jej zamestnancami alebo spoločníkmi musí mať takú povahu, že benefitom zamestnancov či spoločníka právnickej osoby sú podmienené prospech alebo výhoda samotnej právnickej osoby. Ak teda napr. jediný spoločník právnickej osoby – spoločnosti s ručením obmedzeným riadil jej motorové vozidlo, ktorým vykonal jazdy výlučne na svoje súkromné účely a svoj osobný prospech, hoci mu bol právoplatným a vykonateľným rozhodnutím súdu uložený trest zákazu činnosti spočívajúci v zákaze vedenia motorových vozidiel, nejde o čin spáchaný v záujme právnickej osoby, právnická osoba sa ním preto nemôže dopustiť trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia a vykázania podľa § 337 ods. 1 písm. a) TZ.²⁶

Vnútorňý predpis upravujúci vybavovanie podnetov by mal takisto upravovať spracúvanie a ochranu osobných údajov v rámci evidencie podnetov takto:

Pre potreby vedenia evidencie podnetov, pre potreby komunikácie s osobou podávajúcou podnet, ako aj pre potreby komunikácie s orgánmi činnými v trestnom konaní, resp. správnymi orgánmi, je zamestnávateľ v zastúpení zodpovednou osobou oprávnený spracúvať osobné údaje uvedené v podnete v rozsahu: meno, priezvisko, dátum narodenia, adresa trvalého pobytu oznamovateľa, miesto jeho výkonu práce a označenie jeho zamestnávateľa. Pri preverovaní podnetu, najmä pri oboznamovaní dotknutej osoby s obsahom podnetu, je zodpovedná osoba povinná dbať na ochranu osobných údajov v zmysle zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Dokumenty obsahujúce výsledky preverenia podnetov, zápisnice z podania vysvetlení a ostatné dokumenty z preverovania, by mali smerom do vnútra podniku predstavovať „chránené informácie“, o ktorých je potrebné zachovávať mlčanlivosť (osobné údaje, obchodné tajomstvo atď.) a ktoré musia byť uložené v uzamykateľnom kancelárskom nábytku. Zodpovednosť za zabezpečenie bezpečnostných opatrení a ich funkčnosť patrí medzi povinnosti garanta – vlastníka daných informácií, t. j. osoba zodpovedná za prijímanie podnetov, ich evidenciu a preverenie.

Riadiaci zamestnanci, ktorí udeľujú súhlas na organizovanie pracovných porád a rokovaní s vlastnými zamestnancami a tretími subjektmi, zodpovedajú za stanovenie rozsahu prerokovaných skutočností tvoriacich predmet chránených informácií i za okruh zúčastnených osôb a stanovujú opatrenia na ich ochranu.

Ak je v rámci vzťahov, resp. pri vykonávaní prác pre zamestnávateľa cudzími právnickými alebo fyzickými osobami potrebné, aby bola cudzia osoba oboznámená

²⁴ Rozhodnutie NS SR zo dňa 24. 10. 2006, sp. zn. 5Tdo/1152/2006.

²⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky, ev 25 Cdo 3979/2011, z 29. 5. 2013.

²⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 24. 11. 2015, sp. Zn. 8 TDO 627/2015.

so skutočnosťami tvoriacimi predmet chránenej informácie, je nutné, aby zamestnanec zodpovedný za rokovanie pripravil „súhlas na oboznámenie cudzieho zamestnanca s chránenými informáciami“. Zamestnanec zodpovedný za rokovanie je povinný cudziu osobu upozorniť, že ide o chránené informácie, poučiť ju o zachovávaní mlčanlivosti a nechať podpísať tlačivo. V prípade, že cudzia osoba odmietne podpísať napr. „vyhlásenie o zachovávaní mlčanlivosti“, nie je možné oboznámiť ju s chránenou informáciou. Pri prenose, sprístupnení alebo odovzdávaní chránených informácií tretím stranám je vedúci organizačného útvaru, ktorý takéto údaje alebo informácie poskytuje, zodpovedný za zabezpečenie ich ochrany.

V prípade štátnych orgánov je potrebné postupovať podľa príslušných zákonných ustanovení SR. V záujme ochrany informácií sa zakazuje poskytovať nepovolánym osobám uvádzať v hromadných oznamovacích prostriedkoch, v rozhovore pre tieto prostriedky, v publikáciách, v článkoch, v prednáškach a pod., informácie o skutočnostiach, ktoré tvoria predmet chránenej informácie v pôsobnosti spoločnosti. V prípade, že bude zamestnanec alebo osoba zoznámená s predmetom chránenej informácie povinná vypovedať pred príslušným orgánom štátu o skutočnostiach tvoriacich predmet chránenej informácie, zamestnanec alebo osoba musí tento orgán na túto skutočnosť upozorniť ešte pred podaním vysvetlenia alebo svedeckej výpovede. O oslobodení od mlčanlivosti a jeho rozsahu rozhoduje spravidla príslušný štatút spoločnosti, resp. člen manažmentu.

S cieľom zabezpečiť ochranu informácií je nevyhnutné oddeliť manipuláciu s dokumentmi obsahujúcimi chránené informácie od obyčajných písomností. V prípade, že ide o informáciu alebo dokument, ktorý je zaradený v kategórii chránených informácií a zároveň je predmetom telekomunikačného tajomstva, alebo ide o osobný údaj, označí sa v pravom hornom rohu pod nápis „CHRAN“ aj nápisom „TELEKOMUNIKAČNÉ TAJOMSTVO“ alebo „OSOBNÝ ÚDAJ“.

Na dokumentoch (v papierovej aj elektronickej forme) zaradených do kategórie CHRAN sa pod číselné označenie dokumentu vyznačí číslo výtlačku, celkový počet strán dokumentu a počet príloh tvoriacich súčasť dokumentu. V záhlaví takéhoto dokumentu musí byť na prednej strane každého listu uvedená kategória, do ktorej je dokument zaradený, a číslo strany v tvare: aktuálna strana/celkový počet strán.

Ak by sa dokument označený „CHRAN“ dostal k zamestnancovi, ktorému nepatrí, je zamestnanec povinný urobiť také opatrenia, aby nedošlo k jeho zneužitiu, a dokument odovzdať adresátovi alebo do podateľne.

Pri strate dokumentu musí zamestnanec stratu ihneď hlásiť najbližšiemu nadriadenému. Dokumenty obsahujúce chránené informácie je možné rozmnožovať zásadne len so súhlasom najbližšieho nadriadeného toho zamestnanca, ktorý daný dokument spracoval. Vyhotovenie kópie zaznamená zamestnanec na pôvodný dokument. Dokument musí obsahovať rozdeľovník s konkrétnymi menami (funkciami) osôb, ktorým sú výtlačky určené.

Rozmnožovanie takto upraveného dokumentu zabezpečí vlastník alebo ním (resp. príslušným vedúcim) poverená osoba. Ak sa bude takýto dokument rozmnožovať v rozmnožovni, je vlastník alebo poverená osoba povinná byť pri rozmnožovaní a pokazené strany (výtlačky) musí zničiť (skartovať).

Vlastník alebo poverená osoba zodpovedá za to, že dokument bude rozmnožený len v takom počte, ako je uvedené v rozdeľovníku. V prípade, že vlastník potrebuje daný dokument opäť rozmnožiť, na koncepte to stručne zdôvodní, doplní rozdeľovník a nechá schváliť príslušnému vedúcemu.

Zodpovedná osoba je povinná každoročne vybavené chránené písomnosti odovzdať do registratúrneho strediska, archívu spoločnosti podľa postupu ustanoveného v registratúrnom poriadku.

Z registrátúrneho strediska, príručných a špeciálnych registrátúr a z archívu spoločnosti je možné dokumenty zapožičať:

- a) zamestnancovi, ktorý dokument spracoval alebo ktorému bol pridelený,
- b) ostatným zamestnancom len s písomným súhlasom vedúceho príslušného organizačného útvaru, na ktorom dokument vznikol, alebo kde bol vybavovaný. Tento súhlas sa pripojí k danému dokumentu. Zapožičanie dokumentov zaevidovaných v programe na správu registratúry sa uskutočňuje prostredníctvom týchto programov. Zapožičanie dokumentov, ktoré nie sú zaevidované v týchto programoch, eviduje referent registrátúrneho strediska podľa ustanovení registrátúrneho poriadku. Zapožičanie dokumentu zamestnanec potvrdí svojím podpisom.

Literatúra

Primerane Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce; NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. V Brně dne 29. listopadu 2016. str. 13.

Rozhodnutie NS ČR zo dňa 24. 10. 2006, sp. zn. 5Tdo/1152/2006.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, ev 25 Cdo 3979/2011, z 29. 5. 2013.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ev 11 TDO 1121/2012, zo 14. 3. 2013.

Uznesenie Najvyššieho súdu z 24. 11. 2015, sp. Zn. 8 TDO 627/2015.

Keywords: compliance, integrity, protection of interests, economics

Summary

The contribution deals with compliance programmes as a tool for the protection of economic interests in the structure of the legal person. It also provides a brief insight into the possible exculpation of the legal person pointing out effective whistleblowing programmes from the perspective of whistleblowing legislation as well as data protection legislation.

*Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.
doc. JUDr., Marek Kordík, LL.M., PhD.
e-mail: marek.kordik@flaw.uniba.sk
Právnická fakulta Univerzity Komenského
Šafárikovo nám. 6
818 06 Bratislava
Slovenská republika*

Recenzentka: pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.